

Vastine Miikka Voutilaisen *Nälkävuodet 1867–1868* -teosta koskevaan kritiikkiin

Miikka Voutilaisen *Nälkävuodet 1867–1868* -teoksen ”Suomen voi ei kelpaa kuin kärrynvoiteeksi” -artikkelia koskevan kritiikin (HAik 2/2019) mukaan

vertailevan kansainvälisen kulman puute on jokaisen artikkelin heikkous ja näin ollen Petri Rekonen jättää huomiotta, että maatalouden rakenneongelmat ovat kliseeseen asti toistettu taustatarina, jonka tapaa niin 1300-luvun Englannin, 1800-luvun Irlannin, 1970-luvun Bangladeshin ja 2000-luvun Somalian nälänhätien yhteydessä. Kansainväliseen kirjallisuuteen perehtymällä olisi pystytty kuorimaan kerroksia nälänhätä-narratiivin yltä.

Voutilainen väittää edelleen, kuinka

on esitetty, että suomalaiset maatalousjärjestöt käyttivät nälänhätää retoriikan vipuvartena ja kuvaavaa on, että vastaava maatalouden alikehittyneisyyden diskurssi esiintyi myös 1800-luvun Ruotsissa, siis ilman mitään vanhan maatalouden loppukriisiä.

Muutamia näkökohtia kritiikistä: Voutilaisen käsitys siitä, että kirjoittaja käsittelisi nälkävuosia jonkinlaisena perinteisen maatalouden loppukriisinä on väärä. Tällaista ”narratiivia” ei artikkelissa esitetä. Maatalous ei myöskään ole yliaikaisesti samanlaista eikä tapahdu samanlaisissa olosuhteissa. 1800-luvun suomalainen yhteiskunta ei ole rinnastettavissa 1300-luvun Englantiin, ei, vaikka kuinka narratiivia venyttäisi.

Myös Voutilaisen mainitsemat yhteydet Ruotsiin ja ”alikehittyneisyyden diskurssiin” ovat huteria. Tällaista kirjoittaja ei ole esittänyt, eikä sellaisesta ollut merkkejä ajan ruotsalaisessa keskustelussakaan. Pikemminkin diskurssit poikkesivat toisistaan monin eri tavoin ja se tuodaan myös artikkelissa esille. Osittain erot johtuvat siitä, että maatalouden rakenteet poikkesivat toi-

sistaan. Suomessa esimerkiksi kaskeaminen oli vielä voimissaan, kun taas Ruotsissa metsäteollisuus oli ehtinyt vähentää kaskeamisen merkitystä. Myös maanviljelysteknologia oli edennyt jo teollisuuden asteelle. Ruotsissa maanviljelysjärjestöt olivat levinneet ympäri maata ja ne olivat talonpoikaisen rahvaan hallussa jo hyvissä ajoin 1820-luvulla. Vastaava kehityskulku alkoi Suomessa vasta 1860-luvun alussa, kun talonpojat saivat ruohonjuuritason maanviljelysjärjestöissä kommunikoida omalla kielellään.

Toisaalta valtarakenteet ja keskustelukulttuuri olivat erilaisia. Ruotsissa kokoontuivat valtiopäivät, joilla myös talollisilla oli oma edustaja ja sitä myöten tasaveroinen puhevalta. Suomessa ei säätyvaltiopäiviä ollut ennen vuotta 1863 ja mahdollisuus keskusteluun oli rajoittunutta. Suomessa poliittinen kulttuuri oli vielä 1850-luvullakin vahvasti suurtilalliseliitin hallussa, joka pyrki omien käsitystensä nojalla sanelemaan sitä, mikä olisi ”pienelle talonpojalle” sopivaa. Vielä 1840-luvun lopun ja 1850-luvun alun ruotsinkielisissä maanviljelyskokouksissa suurtilalliset (muuta ei kokouksiin osallistunut) halusivat rahvaan pitäytyvän viljanviljelyksessä ja perinteisessä maanviljelystekniikassa. Kuvaavaa ilmapiirien eroille onkin, että kun Suomen Talousseuran ensimmäiseen maanviljelyskokoukseen 1847 osallistui ruotsalainen kokousvieras, hänen uudistushenkiset puheensa kuitattiin Suomeen sopimattomana. Maatalouskeskustelun diskurssit Suomessa ja Ruotsissa eivät siis olleet samat.

Kuten artikkelissa esitetään, maatalouden kehityssuunnat valikoituivat Suomessa nälkävuosista riippumatta ja liittyivät kokonaan muihin prosesseihin. Muutos ei saanut alkuaan kriiseistä vaan oli luonteeltaan poliittinen. Se on ajoitettavissa vuoteen 1856, jolloin Talousseura julkaisi laajan uudistusohjelman, johon sisältyi muun muassa maataloushallinnon perustaminen. Alkoi panostus neuvontaan ja karjatalouteen. Tämä muutos oli käännteentekevä ja mer-

kitsi enemmän kuin mikään nälkävuosien jälkeen tehty päätös, olkoonkin, ettei näiden muutosten hedelmiä ehditty ennen nälkävuosia juurikaan nähdä. Nälkävuosien kauhuja käytettiin sittem-

min retorisenä aseena, jonka avulla maataloushallintoon hankittiin lisää määrärahoja. Tämä on kuitenkin toinen asia eikä liity siihen, millä tavalla artikkelissani nälkävuosien syitä tulkitaan.

Petri Rekonen, VTT
Turun yliopisto